

# MTBT KÖNYVTÁRI ADATLAP

nyilvántartási szám: 417

<b>Szerkesztő:</b>	<b>Sudár Balázs</b>
<b>Cím:</b>	<b>Magyarok a honfoglalás korában</b> <i>Magyar őstörténet 2.</i>
<b>Eredeti cím:</b>	
<b>Fordította:</b>	
<b>Kiadás helye és éve:</b>	Budapest, 2015.
<b>Kiadó:</b>	Helikon, MTA BTK Őstörténeti Témacsoport
<b>Oldalszám:</b>	198
<b>Nyelv:</b>	magyar
<b>Copyright:</b>	Sudár Balázs, 2015 Helikon Kiadó, 2015, 2018 MTA BTK Őstörténeti Témacsoport, 2015 Illusztrációk, 2015
<b>ISBN:</b>	978 963 227 592 5
<b>HU ISSN:</b>	
<b>Elektronikus változat:</b>	-
<b>Példányszám a könyvtárban:</b>	1
<b>A kötetet a Magyar-Török Baráti Társaság vásárolta 2020-ban</b>	

A magyarság mint bármely más nép korai története homályba vész. Amióta hazánkban történelmet írnak, a múlt avatott és kevésbé avatott, tudományos felkészültségű vagy éppen művészi ihletésű bűvárai számtalan eszközzel próbáltak már ezen időszak közelébe férközni. Kevés sikerrel historiánk kezdeti szakasza makacsul ellenáll a megismerésnek. Olyan ez, mint a születés: újra és újra megünnepeljük a napját, gondosan számon tartjuk, mégsem emlékszünk rá. Talán mások szüleink, idősebb ismerőseink elbeszéléseiből tudunk róla egyet s mást, már ha van, aki meséljen. És amit mondanak: vagy elhiszük, vagy nem. A történetek másokról is elhangozhattak, ki is színezhették őket. Ki tudja. A magyarság kezdeteiről számos tudomány fogalmaz meg véleményt a maga eszközeivel. A régész tárgyi emlékeket keres, a nyelvész nyelvek közötti összefüggéseket kutat, a történész újabb források után nyomoz, a meglévőket pedig megpróbálja jobban megérteni. Más történeti korok kutatása során esetleg dolgozhatnak külön is, egy nép őstörténete esetében azonban együtt kell működniük. Az őstörténet olyan, mint egy színes szalag: mindenféle fonalra ismeretre szükség van hozzá. A különböző tudományágak persze különböző fajtájú eredményeket szállítanak, s ezek másképpen használhatók fel a múlt megismeréséhez. A kiásott koponyák nem beszélnek, nem árulják el, hogy egykori gazdájuk milyen nyelven társalgott, kihez-mihez tartozónak vallotta magát. A nyelvemlékekből kikövetkeztetett korábbi szóalakokat nagyon nehéz térhez és időhöz kötni. A történeti források esetében pedig mindig felmerül a kérdés: ki, mikor és miért írta le őket. Ennek függvényében ugyanis a kérdéses szöveg értelme akár az ellenkezőjébe is fordulhat. Hasonló kérdéseket vetnek fel a többi tudomány az embertan, a genetika, a néprajz vagy a zenetörténet eredményei is. Ha múltunk korai szakaszát kutatjuk, bizonytalant kötünk össze bizonytalannal. Szükségképpen az eredmény sem lehet bizonyos: ezért a rengeteg vita, ellentmondó elképzelés még a tudományon belül is. A különféle tudományterületek nem azonos mélységig látnak bele a múlt kútjába. Az embertan vagy a nyelvészet évezredekkel számol, a régészet és a történelem inkább évszázadokban gondolkodik, forrásainak függvényében. A magyarok esetében valamiféle, legalább valamelyest valószínűsíthető történetet csak a 9. század közepétől lehet elmesélni, ennél korábban legfeljebb egyes elemek, vonulatok látszanak, de a közösség története nem. Kötetünk tehát ezt az időszakot veszi célba, a honfoglalás előtti száz évet. Ahogyan már előző kötetünkben is tettük, messziről indulunk. Könyvünk első, nagyobbik fele azt a környezetet tekinti át, amelyben a magyarok 9. századi története is zajlott: Kelet-Európát. Külön-külön ismerkedünk meg Bizánc és Kazária történetével, a bolgárok, a szlávok vagy a finnugor nyelvű népek vándorlásával. Ebbe az áttekintésbe helyezzük bele azután azt az alig maroknyi történeti információt, amely a magyarokra vonatkozik. Itt és most elsősorban a történelem folyására irányítjuk figyelmünket, nem foglalkozunk részletesebben mondáinkkal, a vallástörténeti kérdésekkel, elődeink harcmódorával vagy életmódjával sem: ezek következő kötetünk témái lesznek.

# TARTALOM

<b>Előszó</b> (Sudár Balázs) .....	7
<b>Kelet-Európa a 9. században</b> .....	9
Utak és országok, kereskedők és áruk. Kelet-Európa kereskedelmi kapcsolatai a 9–10. században (Polgár Szabolcs) .....	9
Bizánc (Olajos Terézia) .....	20
A Kazár Kaganátus (Balogh László) .....	34
Kazária régészeti kutatása (Türk Attila) .....	45
Alánok (Langó Péter) .....	56
Volgai Bulgária (Zimonyi István) .....	65
Szlávok Kelet-Európában (Gyóni Gábor) .....	74
A szlávok őshazája .....	74
Keleti szlávok Nyugat-Euráziában .....	75
Finnugor népek a korai középkorban (Klíma László) .....	83
Finnugor nyelvek, finnugor népek .....	83
Történeti források .....	85
Régészeti források .....	87
Eseménytörténet .....	90
A Rusz (Gyóni Gábor) .....	93
A ruszok megjelenése .....	93
Kazárok és ruszok .....	97
A Rusz kezdetei (és a magyarok) .....	99
A besenyők korai története (Katona Kiss Attila) .....	105
A besenyők vándorlása és korai szállásterületei .....	105
Történeti események .....	111
A korai besenyő régészeti anyag .....	115
<b>Magyarok a honfoglalás előtt</b> .....	118
A magyarok neveiről (Sudár Balázs) .....	118
Magyar és megyer .....	118
Turk, szavárd, baskír .....	122
Hungarus (Onogur) .....	123



A régi magyar szállásterületekről (Szabados György) . . . . .	126
Amit az írásos emlékekről és emlékekből tudni lehet . . . . .	126
A csodaszarvasmonda . . . . .	128
Szkítia három tartománya . . . . .	130
Levédia és Eteköz . . . . .	133
A magyar vándorlás régészeti nyomai (Türk Attila) . . . . .	137
A „keleti” magyarok problémaköre (Vásáry István) . . . . .	145
A volgai magyarság: Julianus útja . . . . .	145
Mozsarak és mescserek . . . . .	148
A baskír-magyar kérdéskör . . . . .	150
A Jugria-tan . . . . .	152
A kaukázusi magyarok kérdése (Nagy Kornél) . . . . .	155
A korai magyar államiságról (Szabados György) . . . . .	159
Nép és állam . . . . .	159
Állam – a szó és amit jelöl . . . . .	159
Magyar államalapítás a 9. században . . . . .	163
Hadviselő állam – mozgásban . . . . .	168
Az állam szerkezete (Sudár Balázs–B. Szabó János) . . . . .	171
Törzsek . . . . .	171
Tisztségviselők . . . . .	173
Magyarok – magyar nép . . . . .	177
Amit a 9. századi magyarok történetéről tudni lehet (Sudár Balázs) . . . . .	179
Ismert események . . . . .	179
A kazár-magyar kapcsolatok . . . . .	186
A kabarok . . . . .	188
A besenyő háborúk . . . . .	190
<b>Összegzés</b> (Sudár Balázs) . . . . .	193
<b>Kötetünk szerzői</b> . . . . .	196

**Rövidítések**

B. L. = Balogh László	S. B. = Sudár Balázs
Gy. G. = Gyóni Gábor	Sz. Gy. = Szabados György
L. P. = Langó Péter	T. A. = Türk Attila
O. T. = Olajos Terézia	Z. I. = Zimonyi István
P. K. = Paksa Katalin	Zs. Zs. = Zsidai Zsuzsanna

# KÖTETÜNK SZERZŐI

## **B. SZABÓ JÁNOS**

Budapesti Történeti Múzeum, tudományos munkatárs  
történész

## **BALOGH LÁSZLÓ**

Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtár,  
Keleti Gyűjtemény, könyvtáros  
történész

## **GYÓNI GÁBOR**

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar,  
Rusisztikai Központ, tudományos munkatárs  
történész

## **KATONA-KISS ATILLA**

Szegedi Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskola,  
Medievisztika Program, doktorandusz  
történész

## **KLIMA LÁSZLÓ**

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar,  
Finnugor Tanszék, egyetemi docens  
történész

## **LANGÓ PÉTER**

Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóköz-  
pont, Régészeti Intézet, tudományos segédmunkatárs  
régész

## **NAGY KORNÉL**

Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi  
Kutatóközpont, Történettudományi Intézet,  
Kora újkori témacsoport, tudomány munkatárs  
történész, armenista

## **OLAJOS TERÉZIA**

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar,  
Történeti Intézet, professor emerita  
bizantinológus, történész

## **PAKSA KATALIN**

Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi  
Kutatóközpont, Zenetudományi Intézet, professor emerita  
népzene kutató

## **POLGÁR SZABOLCS**

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Középkori  
Egyetemes Történeti Tanszék, adjunktus  
történész

## **SUDÁR BALÁZS**

Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi  
Kutatóközpont, Magyar Óstörténeti Témacsoport,  
tudományos főmunkatárs  
történész, turkológus

SZABADOS GYÖRGY

Magyar Tudományos Akadémia-Hadtörténeti Intézet és  
Múzeum-Szegedi Tudományegyetem-Magyar Országos Levéltár  
Magyar Medievisztikai Kutatócsoport, tudományos főmunkatárs  
történész

TÜRK ATTILA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar,  
Történettudományi Intézet, Régészeti Tanszék,  
egyetemi adjunktus  
Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi  
Kutatóközpont, Magyar Őstörténeti Témacsoport,  
tudományos főmunkatárs  
régész

VÁSÁRY ISTVÁN

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar,  
egyetemi tanár  
turkológus

ZIMONYI ISTVÁN

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Középkori  
Egyetemes Történeti Tanszék, tanszékvezető egyetemi tanár  
történész, turkológus

ZSIDAI ZSUZSANNA

Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi  
Kutatóközpont, Magyar Őstörténeti Témacsoport,  
tudományos segédmunkatárs  
történész, arabista

**A Magyar - Török  
Baráti Társaság  
Könyvtára, Budapest**